

FRANSA VE BELÇİKA'DAKİ ZİRAİ ORGANİZASYONLAR

Doç. Dr. Akar ÖÇAL

I. FRANSA'DA ZİRAAT ODALARI.

1. *Tarihi Gelişme* ⁽¹⁾ : Ziraat odalarının tarihi, mensi 16. asıra kadar uzanan ticaret odalarındaki durumun aksine, çok daha yenidir. Zirai organizasyonun ilk şekilleri *ziraat ortaklıkları* (société d'agriculture) ve, esas itibariyle konkurlar düzenlemek amacını taşıyan, *ziraat ocaklarıdır* (commices). 1840'da bu türlü kuruluşların sayısı 566 civarında idi. 1840'dan itibaren, bu sahayı düzenlemek amacı ile kanun projelerinin hazırlandığını görüyoruz. Bu çalışmalar sonucunda, 20 Mart 1851'de, bir kanun yürürlüğe girmişti. Bu kanun ziraat ocaklarını yeniden düzenlemekteydi. Fakat, söz konusu kanun uygulanamadı ve 25 Mart 1852'de yeniden bir décret-loi yayımlandı. Daha sonra zirai ofisleri ihdas eden kanun (6 Ocak 1919) yürürlüğe girdi. Bu kanunun amacı zirai istihsalı arttırmaktı. Fakat istenileni veremediği için, 25 Mart 1919 günlü kanunla ziraat odaları ihdas edildi. Yeni kanun da, 20 Mart 1851 günlü kanun gibi, uygulanamadı. Nihayet 3 Ocak 1924 günlü kanun kabul edildi; fakat çeşitli güçlükler sebebiyle, ancak ilk seçimlerin yapıldığı 1927 yılında uygulanabildi. Ondört yıl faaliyet gösteren ziraat odaları, 2 Aralık 1940 tarihli kanunla kaldırıldı. Fakat, 26 Temmuz 1944 ve 12 Ekim 1944 gün-

(1) Bu konuda daha fazla bilgi için bkz, «Les chambres d'agriculture», Notes et Etudes Documentaires, Paris 28 Mayıs 1965, No: 3195, s. 5; B. CHENOT : *Organisation économique de l'Etat*, Paris 1951, No: 260; G. - L. CAMPION : *Traité des entreprises privées*, C. I, Paris 1958, No: 303; G. PIROU : *Cours d'économie politique*, C. I, Paris 1947, s. 260 vd; G. PIROU : *L'agriculture, le commerce*, 2. Basım, Paris 1954, s. 222 vd, 237.

lü ordonnans'larla 2 Aralık 1940 günlü kanunun hükümsüzlüğü kabul edildiğinden, ziraat odaları 3 Ocak 1924 günlü kanun çerçevesinde yeniden ortaya çıkmış oldu. Gerçekten, 17 Mayıs 1949 günlü Devlet Şûrası kararı da, ziraat odalarına ilişkin kanunun yürürlükte olduğunu belirtmiş bulunmaktadır.

2. *Yürürlükteki Sistem* ⁽²⁾ : Fransa'da halen yürürlükte olan sistemi aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

A) *Ziraat Odalarının Mahiyeti* : Ziraat kanununun (code rural) 504. maddesine göre, ziraat odaları birer kamu kurumudur. Hükmi şahsiyetleri ve mali muhtariyetleri vardır. Yine aynı maddeye göre, söz konusu odalar *mesleki* ve *işleri* birer organ durumundadır. «Ziraat odası» ismini herhangi bir teşekkül kullanamaz. Bu ismi, ancak, yürürlükteki kanunda öngörülen şartlara uygun olarak kurulan kamu kurumları taşıyabilir. Bununla beraber, Ziraat Bakanlığı gerekli şartları haiz bulunmayan teşekküllere de bu ismin verilmesine müsaade edebilir. Fransız-Alman Ziraat Odası buna bir örnektir.

B) *Ziraat Odalarının Faaliyet Sahaları* : Ziraat odaları departmanlar itibariyle kurulur ve bir departmanda ancak bir ziraat odası teşkil olunabilir. Müstemlekelerde de ziraat odaları kurulması mümkündür.

C) *Ziraat Odalarının Teşkili* : Ziraat odaları seçimle teşkil edilen müesseselerdir. Seçim usulünde birçok kere değişiklik yapılmıştır. Yürürlükteki sistem, 18 Nisan 1961 günlü décret ile getirilen sistemdir. Buna göre, işletmeciler ve aile efradı arrondizmanlar itibariyle dörder üye, ziraat işçileri ile işletmeci durumunda olmayan arazi sahipleri departmanlar itibariyle ikişer üye ve nihayet mesleki teşekküller de işletmecilerce seçilen üye sayısının üçte biri oranında, yine departmanlar itibariyle üye seçerler. 21 yaşını ikmal eden ve enaz beş yıldan beri Fransız vatandaşı olan erkek ve kadınlar seçmen olabilirler. Bu sonuncu şartta Roma Andlaşmasının 52-58. maddeleri uyarınca bir değişiklik yapılmış ve 9 Ekim 1964 günlü décret, Fransa'da zirai işletme işleten yabancılara da seçime katılma imkânını ta-

(2) Bu husus için bkz. «*Les chambres d'agriculture*», Notes et Etudes Documentaires, Paris 28 Mayıs 1965, No: 3195, s. 6 vd.; R. BRACONNIER: «*Les chambres d'agriculture*» Larousse agricole, Paris 1952, supplément, s. 6.

nıdır. Ziraat kanununun 519. maddesine göre, ziraat odaları seçim listelerine dahil olan herkes seçilme ehliyetini de haizdir. Fakat, 23 yaşını tamamlamayanlar ile başka bir mesleki seçim listesine dahil olanlar bu haktan yararlanamazlar. Bununla beraber, bu sonuncu şart için bazı istisnalar kabul edilmiştir.

D) Üyelerin Görev Müddeti: Üyeler altı yıl için seçilir. Fakat seçim her üç yılda bir yapılır ve üyelerin yarısı yenilenir. Ayrıca kısmi seçim yapılması da mümkündür (ölüm ve istifa hallerinde). Yeniden seçilme caizdir. Üyelere çalışmaları karşılığında bir ücret verilmez.

E) Genel Kurul: Üyeler genel kurulu meydana getirir. Toplantının yapılabilmesi için üyelerin çoğunluğunun hazır bulunması gerekir. Durum böyle değilse, toplantı sekiz gün ertelenir. İkinci toplantı için bir nisap söz konusu değildir. Kararlar mevcut olanların çoğunluğu ile alınır. Ziraat kanununun 529. maddesine göre, genel kurul toplantısı mayıs ve kasım aylarında olmak üzere yılda iki defa mecburi olarak yapılır. Ayrıca olağanüstü nitelikte toplantı yapmak da mümkündür. Ziraat Bakanının ya da üyelerin üçte birinin talep etmesi halinde durum bu merkezdedir. Vali de toplantıları izleyebilir. Ayrıca ilgili iki memur (ziraatçı ve veteriner) toplantılara davet edilir. Bununla beraber, öteki ilgililerin çağırılması da mümkündür. Bunlar oylamaya katılmazlar. Ziraat kanununun değişik 533. maddesine göre, ziraat odaları büroları için de üç senede bir seçim yapılır. Bürolarda beşer kişi görev alır. Ayrıca mahalli ihtiyaca göre daha fazla üye seçme de caizdir. Toplantılar açık değildir. Fakat zabıtların yayımlanmasına karar verilebilir. Zabıtlar valiye ve Ziraat Bakanlığına gönderilir. Ziraata ilişkin olmayan ve kamu düzeni ile kanunlara aykırı olan kararlar iptal ettirilebilir. Ziraat odaları, istişari nitelikte mesleki teşekküller olduğundan, görevlerine giren hususlarda Ziraat Bakanlığı, valiler ve öteki ziraat odaları ile ilişki halindedirler. Bazı kanunlarla, kamu müesseseleri için ziraat odalarına danışma mecburiyeti konulmuştur. Ziraat odaları, ayrıca, zirai nitelik taşıyan mahalli örf ve adetleri tesbit ve bunları toplamakla da görevlidirler. Odalar Ziraat Bakanlığınca kontrol edilir. Bu kontrol, bazı hallerde alınması gereken muvafakat ve gereğinde gerçekleştirilecek iptal durumu ile belirir.

F) Birlik ve Katılmalar: Ziraat odaları kendi aralarında Ziraat odaları birliği ya da bölgesel odalar şeklinde

organize olabilirler. Odaların, idari seviyede birlik kurmaları da mümkündür. Ayrıca ticaret odaları, esnaf odaları vs. ile de işbirliği yapabilirler ve zirai sendika, kurum ve kooperatiflere dahil olabilirler. Odalar, Ziraat ve Maliye Bakanlıklarının muvafakatı üzerine anonim şirketlerin kurulmasına katılabilirler. Bunun için gerekli olan şart, şirket konusunun odaların görevleri içine giren bir hususa ilişkin olmasıdır. Nihayet odalar, zirai teşekküllere, müesseselere yardımda bulunabilir, zirai servisler kurabilir ve bu türlü servislere yardımcı olabilirler.

G) F i n a n s m a n : Ziraat odalarının gelirlerinden başkasını, üzerinde inşaat bulunmayan araziden alınan vergiden ayrılan pay teşkil etmektedir. Ayrıca ziraatçilerden de aidat alınır. Öte yandan 1954'den beri faaliyette bulunan bir Fon vardır. Bu Fon, yardım ve ikraz işleri ile uğraşır. Ziraat odaları, faaliyetleri için gerekli olan gayrimenkullere sahip olabilirler.

H) B ö l g e s e l Z i r a a t O d a l a r ı : Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, ziraat odaları departmanlar seviyesindedir. Fakat, odaların, birçok departmanı ilgilendiren ortak projelerin gerçekleştirilmesini mümkün kılabilmek için, bölgesel çapta bir birlik kurmaları mümkündür. Bu şekilde kurulan bölgesel odalar, kamu kurumu niteliğinde değildir ve kurulmaları büyük formaliyeti gerektirmez. İsteyen odaların ayrılması da caizdir. Buna rağmen, bu türlü odaların çalışmaları ve hesapları kanunla düzenlenmiştir. Halen, Fransa'nın aşağı yukarı her tarafında bölgesel ziraat odalarına rastlamak mümkündür.

I) Z i r a a t O d a l a r ı B a ş k a n l a r ı D a i m i K u r u l u : 30 Mart 1935 günlü décret-loi ile bir «ziraat odaları başkanları daimi kurulu» ihdas edilmiştir. Bu kurul, Hükümet ve parlamento nezdinde, zirai faaliyetlere yardımcı bir istişari organ durumunda olup, 80 oda başkanından müteşekkildir. Kurul, bir daimi komite seçer, komite de bir büro kurar. Daimi kurul yılda iki defa normal olarak toplanır. Kurulun fevkalâde olarak toplanması da mümkündür. Komite ise her ayın ilk salı günlerinde genellikle Paris'te toplanır.

II. BELÇİKA'DA ZİRAİ KURULUŞLAR.

Belçika'daki zirai kuruluşları «serbest» ve «resmi» olmak üzere ikiye ayırmak gerekir.

1. *Serbest Zirai Kuruluşlar*: Bu kuruluşları şu şekilde sıralamak mümkündür :

A) *Boerenbond Belge* ⁽³⁾ : 20 Haziran 1890'da, 1885-1895 yılları arasındaki zirai kriz sebebiyle kurulmuş olup, çiftçilerin maruz buldukları güçlükleri gidermek amacını taşımaktadır. Faaliyet sahası, daha ziyade, ülkenin flamanca konuşulan kısımlarını kapsamaktadır. Bu kuruluşun, üyeleri yararına olarak tesis ettiği ekonomik, kültürel, sosyal servisleri vardır. Bunlar arasında özellikle merkez alım ve satım bölümü, sütçülük servisi, merkez zirai kredi sandığı, teknik servis ve takas odası sayılabilir.

B) *Belçika Tarım Birliği* ⁽⁴⁾ : 1929'da kurulmuştur. Ekonomik servislerden yararlanma konusunda «Boerenbond belge» ile aralarında bir anlaşma vardır.

C) *Tarımsal Meslekler Birliği Ulusal Federasyonu «UPA»* ⁽⁵⁾ : 1919'da, ziraatçıların menfaatlarını korumak için kurulmuştur. Federasyon, bu amaca erişmek bakımından, hukuki ve mali dokümantasyon servisine maliktir. Özellikle Hainaut ve Liège bölgelerinde faaliyet göstermektedir. Ekonomik servisi yoktur. Dokümantasyon servisi dışında sosyal servisi de faaliyet halindedir.

D) *Tarımsal Sendikalar Ulusal Federasyonu «FNNSA»* ⁽⁶⁾ : Bu kuruluş nisbeten yenidir. Küçük bölgesel teşekküllerin birleşmesinden meydana gelmiştir. «Boerenbond belge» de bu kuruluşun üyesidir.

2. *Resmi Zirai Organizasyonlar*: Bugün için Belçika'da cari olan sistemin açıklamasına geçmeden önce, tarihi duruma kısaca bir göz atmak yerinde olacaktır.

A) *Tarihi Durum* ⁽⁷⁾ : Ziraata ilişkin resmi organizasyonların tarihi epeyce eski olup, 28 Haziran 1818'e kadar uzanmaktadır. Bu tarihte çıkarılan bir kararnameye göre, Hollanda

(3) F. V. ABEELE : «L'organisation officielle de la profession agricole en Belgique», Revue de l'Agriculture, Bruxelles 1949, No: 2, s. 146-147.

(4) ABEELE, s. 147.

(5) ABEELE, s. 147.

(6) ABEELE, s. 147-148.

(7) ABEELE, s. 148.

Krallığın kuzey kısmında faaliyet gösteren bölgesel zirai komisyonlar Belçika'da da teşkil olunacaktı. Daha sonra 23 Mart 1834 tarihli bir kraliyet kararnamesi ile «Yüksek Ziraat Konseyi» ihdas edildi. Mahalli ziraat ocakları ise 10 Ocak 1848 tarihli kraliyet kararnamesine dayanmaktadır. Bunları, 18 Ekim 1889'da, resmi zirai organizasyonları yeniden düzenlemek üzere çıkarılan bir kraliyet kararnamesi ile, zirai amaç taşıyan serbest kuruluşların Yüksek Ziraat Konseyi'nde temsil edilmelerini düzenleyen 21 Şubat 1898 tarihli bir başka kraliyet kararnamesi izlemiştir (8).

B) B u g ü n k ü D u r u m (9) : Belçika'da bugün için cari olan sistem, 15 Eylül 1924 tarihli kraliyet kararnamesine dayanmaktadır (10). Bu kararnamede dört çeşit zirai organizasyon öngörülmektedir.

a) M a h a l l i z i r a a t o c a k l a r ı : Bu ocakların faaliyet bölgesi Ziraat Bakanlığınca tesbit edilmektedir (Md. 2). Ocaklar, merkezinin bulunduğu bucağın ismi ile anılırlar (Md. 2/I). Ziraatçıların bu resmi kuruluş karşısında hiçbir yükümlülükleri olmadığı gibi, üye olmak mecburiyetleri de söz konusu değildir. Ocağa üye olmak için (Md. 3), bu ocağın faaliyet sahası dahilinde ikamet etmek ve ziraatçı ya da ziraat işçisi olmak gerekir. Ziraatla ilgili öteki kimselerin de üye olması mümkündür. Bu türlü bir ocak kurmak için elli şahsın bir araya gelmesi ve Ziraat Bakanlığına başvurulması icabeder (Md. 4). Ocak, üyelerinin mesleki menfaatlarını ve bölgenin çıkarlarını korumayı amaç edinmiştir (Md. 5). Gelir kaynakları üyelerin yıllık aidatından ve Bölgesel Ziraat Birliğince yapılan yardımlardan ibarettir (Md. 6). Her ocak, asgari yedi üyeden kurulu bir yönetim kurulunca idare edilir (Md. 8 vd.). Faaliyet sahası içindeki ilgili devlet memurları, isterlerse toplantılara katılabilirler (Md. 14).

b) B ö l g e s e l Z i r a a t B i r l i ğ i : Bir bölge içindeki ziraat ocakları «Bölgesel Ziraat Birliği» ismi altında bir federasyon meydana getirirler (Md. 18). Birlik, her ocağı temsil eden ikişer delegeden müteşekkildir (Md. 19). İlgili devlet memurları (ziraat mühendisleri, veterinerler gibi) genel kurul toplantılarına katılabilirler (Md. 20). Genel kurulun görevi, zirai iş-

(8) 15 Eylül 1924 günlü kraliyet kararnamesi girişi.

(9) ABEELE, s. 148 vd.

(10) Mon. 29-30 Eylül 1924.

lahatı sağlamak ve çeşitli zirai çalışmalarını geliştirmek için gerekli tedbirleri almaktır (Md. 21). Yönetim, bir başkan, bir başkan vekili ve 5 - 9 üyeden kurulu «bölge ziraat komisyonu»na verilmiştir (Md. 24 vd.).

c) **Bölgesel ziraat odaları**: Bu odalar bölgeler itibariyle kurulmuş olup, ziraat odası sayısı kadar bölgesel ziraat birliği delegesi ile, aynı sayıda büyük serbest ziraat teşekkülleri delegelerinden ve belirli orandaki (öteki üyeler toplamının dörtte biri) sınırlı zirai amaçlar güden serbest teşekküller (Bkz, Md. 34) temsilcilerinden (Md. 36) müteşekkildir (Md. 32/1). Hükümetçe tayin edilen bölgesel konseyin daimi delegelerinden biri de bu heyete dahildir (Md. 32/II). Bölgesel ziraat odaları yılda iki defa, Şubat ve Temmuz aylarının ikinci yarılarında, toplanır. Ayrıca olağanüstü toplantılar yapılması da mümkündür (Md. 39). Vali de, yararlı gördüğü durumlarda çağrıda bulunabilir (Md. 39/II). Odaların gelir kaynakları, odaya dahil olanların katkılarından ve yapılacak yardımlardan ibarettir (Md. 40). Her yıl yapılacak ilk mecburi toplantıda, başkan, iki başkan vekili ve bir sekreterden kurulu bir büro teşkil olunur. Büroya, ayrıca, odaya dahil olan teşekküller arasından da üye seçilir (Md. 41). Şubat ayındaki toplantıda bütçe yapılır ve geçmiş senenin hesapları düzenlenerek valiye gönderilir. Vali de bunları Ziraat Bakanlığına sunar (Md. 42). Büro normal işleri yürütür, gündemi hazırlar ve genel kurulun çalışmalarına yardımcı olur (Md. 44). Odaların görevi, bölgenin zirai kalkınmasına yararlı olacak bütün tedbirleri almaktır. Ayrıca bölgenin ayrıca bölgenin zirai gelişmesine ilişkin sorunlar hakkında ilgili yerlere mütalâa verir. Zirai konkurların düzenlenmesine katılır vs. (Md. 46).

d) **Yüksek Ziraat Konseyi**: Söz konusu konsey, en yüksek organ durumunda olup, bölgesel ziraat odalarınca seçilen beşer temsilciden meydana gelir (Md. 50/I). Ziraat Bakanlığı da sekiz üye tayin edebilir (Md. 50/II). Seçimlerden sonra yapılacak ilk toplantıda, üyeler, ziraat ekonomisi, ziraat ya da zirai uygulama alanlarında tanınmış olan kimseler arasından dokuz üye daha seçer (Md. 50/IV). Odalardan seçilen üyelere, müştereken seçilen üyeler dört yıl, bakanlıkça atananlar ise iki yıl hizmet görür (Md. 50/V). Konseye bağlı olarak çalışan bir de sekreter vardır (Md. 52-53). Yüksek Ziraat Konseyi, ziraatın ulusal

seviyede gelişmesi için gerekli tedbirleri alır; hükümetce kendisine sunulan hususlar hakkında kanaatını bildirir ve ziraata ilişkin teklifler hakkında görüşlerini açıklar (Md. 49). Konsey Brüksel'de, yılda iki defa, toplanır; olağanüstü olarak toplanması da mümkündür. (Md. 56/I). Ziraat Bakanlığı da olağanüstü toplantı için çağrıda bulunabilir (Md. 56/II). Gereğinde Ziraat Bakanı toplantılara başkanlık eder (Md. 57). Bakanlık, toplantıları izlemek üzere memur grevlendirebilir. Fakat bunların oylamağa katılma hakları yoktur (Md. 58). Dinleyici olarak katılmak isteyenlerin bu toplantılara alınmaları da mümkündür (Md. 59).